

Dr. Corina Florența POPESCU
Dr. Maria-Irina GRIGORE-RĂDULESCU

PROTECȚIA JURIDICĂ A DREPTURILOR OMULUI
Curs universitar

Dr. Corina Florența POPESCU
Dr. Maria-Irina GRIGORE-RĂDULESCU

PROTECȚIA JURIDICĂ A DREPTURILOR OMULUI

Curs universitar

Universul Juridic
București
-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris
al S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA
EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPESCU, CORINA-FLORENȚA

Protecția juridică a drepturilor omului : curs universitar /

Corina Florența Popescu, Maria-Irina Grigore-Rădulescu. - București :

Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-260-4

Grigore-Rădulescu, Maria-Irina

341.231.14

342.7

37.018.43

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

PREFAȚĂ

Lucrarea de față, cu menire de curs universitar și datorată a două tinere cadre didactice ale Facultății de Drept și Științe Administrative a Universității Ecologice din București este consacrată unei problematici majore a lumii de azi: protecția juridică (națională și internațională) a drepturilor omului.

Desigur, analiza unei asemenea tematici este bogată în semnificații și ridică o serie de dificultăți. Dezvoltarea pe care o cunoaște astăzi protecția internațională a drepturilor omului face nu ușoară schițarea unui tablou de ansamblu și indicarea, fie și sumară, a drepturilor consacrate și cum operează garanțiile acestora. În plus, multitudinea lucrărilor aferente publicate și la noi, după 1989, în domeniu, complică orice nou demers având un atare obiect, presupunând delimitări, conexiuni și explicații, în condițiile în care, scopul didactic constrânge la o prezentare sistematică, a dimensiunilor comune și suficiente înțelegerii semnificațiilor definitorii ale materiei respective.

Din această perspectivă, demersul celor două autoare este meritoriu, denotând o bună cunoaștere a materiei și realizând o expunere adecvată a sa, oferind studentului informațiile necesare. Construită în mod esențial după cel de-al Doilea Război Mondial, protecția (juridică) internațională a drepturilor omului cuprinde documentele internaționale relevante, începând cu dispozițiile Cartei ONU (1945), continuând cu celebra Declarație universală din 1948 sau cele două pacte (1966) privind drepturile civile și politice și, respectiv, pe cele economice, sociale și culturale, ori cu importante convenții (pacte) regionale și tinde să formeze, deopotrivă în planul dreptului pozitiv și cel al disciplinelor științifice, un veritabil „drept internațional al drepturilor omului”. Paleta drepturilor consacrate a cunoscut și ea o evoluție și diversificare continuă. Prima generație a privit mai ales drepturile-libertăți civile și politice, cea de-a doua a adăugat drepturile socio-economice și culturale, iar generația a treia a adus în atenție „drepturile de solidaritate” (precum dreptul la pace, dreptul la mediu, dreptul la dezvoltare).

Așadar, înainte de toate, protecția internațională a drepturilor omului se caracterizează prin diversitatea sa; proliferarea instrumentelor juridice pertinente conduce la grade diferite de recunoaștere și garantare a drepturilor și multiplicarea metodelor utilizate în acest sens. Diversitatea în ceea ce privește drepturile garantate conduce la a distinge între drepturi intangibile, drepturi care pot suferi limitări numai în cazuri excepționale (război, pericol public etc.), drepturi care pot cunoaște restricții doar în cazurile expres prevăzute de condițiile pertinente și drepturi a căror realizare este subordonată unei aplicări pe care statul care îi incumbă o determină în privința ritmului și modalităților.

Un loc important în cadrul lucrării este acordat prezentării sistemului european de protecție a drepturilor omului, stabilit de Convenția europeană din 1950 și pus în aplicare din punct de vedere jurisdicțional prin Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) de la Strasbourg, precum și a experienței României, care a aderat din 1994 la Consiliul Europei, Convenția Europeană și a acceptat jurisdicția CEDO.

Din această perspectivă, prezentarea sistemelor internaționale și mecanismelor de monitorizare a promovării și protecției omului (statutul ONU, european, interamerican, african) oferă o oglindă juridică a modului în care dreptul contribuie efectiv la promovarea semnificațiilor drepturilor umane fundamentale.

Un capitol special, dens și reprezentativ este consacrat protecției juridice a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în România, oferind astfel deschideri importante spre realitățile concrete ale țării noastre.

Planul judicios întocmit a permis autoarelor să atingă problemele importante ale temei, să surprindă aspectele relevante și să ofere o sistematizare specifică scopului didactic pentru care a fost scrisă și este publicată.

Ca orice producție de gen și prin profilul său, lucrarea se adresează cu precădere studenților facultăților de drept și ai celorlalte facultăți care au în curricula de studiu o asemenea disciplină; prin virtuțile sale intrinseci, ea poate fi însă utilă oricărui cititor interesat de cunoașterea unei problematici majore a lumii de azi.

Prof. univ. dr. Mircea Duțu

**Directorul Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române
Președintele Universității Ecologice din București**

INTRODUCERE

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă (IFR) sau învățământ la distanță (ID), dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la zi sau pentru masteranzi.

Obiectivele cursului

1. *Însușirea cunoștințelor referitoare la:*

- apariția și evoluția conceptului de drepturi ale omului;
- categorii de drepturi ale omului (drepturile civile și politice; drepturile economice, sociale și culturale; drepturile colective sau drepturile de solidaritate; drepturile privind existența ființei umane ca specie sau drepturile legate de ingineria genetică);
- noțiunea, trăsăturile și principiile protecției juridice a drepturilor omului;
- izvoarele protecției juridice a drepturilor omului;
- sistemele instituționale și mecanismele de monitorizare a promovării și protecției drepturilor omului la nivel internațional și regional (european, african și american);
- protecția juridică a drepturilor și libertăților fundamentale în sistemul dreptului român;

2. *Dobândirea deprinderilor de a:*

- utiliza categorii, concepte și noțiuni fundamentale, specifice protecției juridice a drepturilor omului;
- analiza și sintetiza fundamentele protecției juridice a drepturilor omului;
- explica modalitatea de realizare a protecției diferitelor categorii de persoane;
- formula propuneri *de lege ferenda*;
- compara diverse puncte de vedere exprimate în doctrina juridică în formularea unor aprecieri personale.

3. *Formarea abilităților de a:*

- explica rolul și necesitatea protecției juridice a drepturilor omului;
- analiza stadiul actual al reglementărilor în materia protecției juridice a drepturilor omului;
- opera cu principalele categorii, concepte și noțiuni juridice, specifice protecției juridice a drepturilor omului;
- sintetiza sau dezvolta, după caz;
- utiliza resursele Internet în funcție de specificul acestei discipline, prin completarea cunoștințelor teoretice cu rezolvarea testelor de autoevaluare, stimularea activităților de căutare pe Internet a legislației indicate, precum și a unor soluții ale jurisprudenței.

4. *Manifestarea unei atitudini de justă și corectă analiză a realităților juridice internaționale.*

Competențe conferite

După parcurgerea acestui curs, studentul va fi capabil să:

- definească protecția juridică a drepturilor omului;
- identifice trăsăturile caracteristice ale protecției juridice a drepturilor omului și rolul acesteia în reglementarea relațiilor internaționale;

- explice apariția și evoluția conceptului drepturilor omului și a conținutului protecției acestor drepturi;
- conștientizeze necesitatea corelării normelor juridice naționale, regionale și internaționale în materia protecției juridice a drepturilor omului.

Resurse și mijloace de lucru

Studentii au acces la conținutul cursului, prin utilizarea manualului sau a resurselor informatice. Pentru o pregătire temeinică, este necesară efectuarea tuturor testelor de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii să fie cât mai obiectiv. De asemenea, se recomandă studenților să întocmească propriile planuri și scheme, în scopul unei bune sistematizări a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor ce trebuie atinse – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Se recomandă citirea cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, recapitularea pentru a verifica nivelul de înțelegere.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs au rolul de a facilita modalitatea specifică de învățare și de a fixa cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este cuprins între 30 și 60 de minute, în funcție de complexitatea acestora. Testele sunt exemplificative și nu vor fi repetate la examinare.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă, menită a crea o viziune comparativă asupra unor instituții și a consolida gândirea juridică în formare a studenților.

Structura cursului

Cursul de Protecția juridică a drepturilor omului este alcătuit din 5 capitole și reflectă materia corespunzătoare programei pentru semestrul 7 al anului IV de studiu.

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 24 de ore săptămânal, iar pentru examen ar fi necesar un studiu de 5 zile.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort estimat la 4 ore, astfel încât să se fixeze temeinic cunoștințele specifice acestui domeniu.

La sfârșitul fiecărui capitol sunt modele de teste de evaluare, având ca finalitate stabilirea ritmului de învățare și necesităților proprii de repetare a unor teme.

Totodată, sunt formulate 2 teme de control, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – Capitolul 3: „Izvoarele Protecției juridice a drepturilor omului la nivel european”;

Tema 2 – Capitolul 4: „Curtea Europeană a drepturilor omului, Curtea Interamericană a drepturilor omului și Curtea Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor – analiză comparativă”.

Temele de control se prezintă de către fiecare student, iar rezultatele acestei evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de Protecția juridică a drepturilor omului poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. Însă, în vederea susținerii examenului, este obligatorie parcurgerea tuturor celor 5 capitole și efectuarea testelor prezentate.

Cerințe preliminare

Drept internațional public, Dreptul Uniunii Europene, Drept internațional umanitar.

Discipline deservite

Fiind o disciplină ce se studiază în ultimul an de învățământ, cunoștințele acumulate pot oferi în cariera de jurist a viitorilor absolvenți o perspectivă asupra importanței și necesității unei reale protecții a drepturilor omului.

Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 24 de ore, iar pentru examen ar fi necesar un studiu de 5 zile.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort estimat la 2 ore, astfel încât să se fixeze temeinic cunoștințele specifice acestui domeniu.

Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor două teme de control.

Evaluarea finală constă în susținerea unui examen scris cu subiecte tip grilă cu o singură variantă de răspuns și cu subiecte tip sinteză.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ 5 zile.

Componența notei finale:

- examen: 60%;
- temele de control: 40%.

CAPITOLUL I

APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE DREPTURI ALE OMULUI

I.1. INTRODUCERE

În cuprinsul acestui capitol este prezentat procesul evolutiv al conceptului de drepturi ale omului, precum și natura juridică a acestora. De asemenea, sunt prezentate categoriile de drepturi ale omului.

I.2. COMPETENȚE CONFERITE

După parcurgerea capitolului, studentul va fi capabil să prezinte evoluția istorică a conceptului de drepturi ale omului, să stabilească natura lor juridică și să exemplifice categoriile de drepturi ale omului.

I.3. CONȚINUT

I.3.1. Scurt istoric privind apariția și evoluția conceptului de drepturi ale omului

I.3.2. Natura juridică a drepturilor omului

I.3.3. Categoriile de drepturi ale omului

I.3.1. Scurt istoric privind apariția și evoluția conceptului de drepturi ale omului

Analiza procesului evolutiv al conceptului de drepturi ale omului a format obiectul numeroaselor preocupări doctrinare. De la planul filozofiei politico-juridice la cel juridic sau al cooperării dintre state¹, orice abordare plasează originea drepturilor omului în culturi și tradiții străvechi. Astfel, Codul lui Hammurabi (Babilon, Irak, 2000 î.Hr.) urmărea „să impună domnia legii în regat, să distrugă răul și violența, să prevină opresiunile asupra celor slabi de către cei puternici (...), să înalțe țara și să promoveze binele oamenilor”.

Documentele istorice atestă că, în Egiptul antic (2000 î.Hr.), un faraon își instruia subordonații ca „atunci când un reclamant vine din Egiptul de Sus sau de Jos, să se asigure că totul se face conform legii, că drepturile fiecăruia sunt respectate”.

În Carta Cyrus (Iran, 570 î.Hr.), inițiată de regele Persiei pentru poporul său, erau recunoscute dreptul la libertate, securitate, libertate de mișcare și unele drepturi sociale și economice.

¹ Pentru o prezentare a istoricului drepturilor omului în raport cu fiecare dintre cele trei planuri, a se vedea R. Miga-Beșliu, C. Brumar, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Note de curs, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 5-23.